

22. august, Tripolis: Podporovatelia povstalcov mávajú staronovými červeno-čierno-zelenými vlajkami v uliciach hlavného mesta.

ku a neskôr aj komunikačné a veliteľské štruktúry. Prínajmenšom z hľadiska budúcnosti NATO získali Američania dôkaz, že v rámci aliancie sa nemusia úplne o všetko starať sami; pre americko-európske vzťahy je francúzsko-britská vytrvalosť dobrou správou.

Obzvlášť britské ozbrojené sily sa však počas akcie dostali na hranice svojej kapacity, a Európania tak na vlastné oči pocítili, že bez navýšenia vojenských rozpočtov nemusia byť v budúcnosti schopné podobné akcie zvládnuť.

.scenár Irak?

Bolo zaujímavé sledovať, ako sa na stranu povstalcov postupne presúvajú kľúčoví hráči. V marci utiekol do Londýna Músá Kúsa, minister zahraničných vecí a kedysi šéf líbyjskej spravodajskej služby. Kúsa stál za útokom v Lockerbie a dodával semtex severoírskemu teroristickej skupine IRA. Neskôr mal však veľký podiel na tom, že sa Líbya vzdala jadrových zbraní. Na stranu povstalcov prešli iní prominenti režimu. Bývalý minister spravodlivosti Mustafa Abd al-Džalíl je šéfom Dočasnej národnej rady, hlavného orgánu povstalcov. A bývalý minister vnútra Abdul Fatáh Júnis bol tiež členom tejto rady až do júla, keď ho neznámi útočníci (zrejme spomedzi opozície) zabil.

Toto tiež ukazuje na krehkosť opozície, ktorá sa teraz stane novou vládou. Dočasná národná rada združuje najrôznejšie skupiny, a úplne najväčšiu obavu má Západ z toho, že po páde Muammara Kaddáfího vypuknú medzi týmito skupinami boje a naplní sa „iracký scenár“. To sa môže stať, doterajšia spolupráca a začlenenie ľudí z bývalej vlády sú však šancou, že povstalci sa nebudú chcieť plošne pomstiť úplne každému sympatizantovi bývalého režimu – práve podobný scenár podporil v Iraku dlhotrvajúci konflikt.

.neistoty

Západ už uznal Dočasnú národnú radu za reprezentanta novej Líbye. Banky a štáty im uvoľňujú zadržané peniaze, vláda chce do pol roka napísať novú ústavu (doteraz Líbya ústavu nemala) a do roka zorganizovať voľby. Dá sa to? Je isté, že to nikto nevie. Ak sa po dvadsiatich rokoch od pádu komunizmu pozrieme na bývalý východný blok, vidíme, že väčšina krajín je na tom lepšie. Niektorí sú na tom výrazne lepšie (dnešní členovia EÚ a NATO), niektorí o niečo lepšie (sem patrí aj Rusko či Bielorusko), niekde však tá zmena k lepšiemu bola iba drobná (napríklad stredná Ázia).

Je isté, že Líbya nemá tradíciu a inštitúcie, a že bude čeliť kmeňovej a náboženskej roztrieštenosti, ktorá je o to silnejšia, o čo slabšie sú inštitúcie. V najbližších rokoch krajinu takmer naisto nečaká svetlá budúcnosť, hoci ropa jej môže dať istotu, ktorá mnohým iným chýba.

Autor je stály spolupracovník .týždňa ●

Zvláštna krajina

Keď som pred dvadsiatimi rokmi prvý raz prekračoval líbyjskú hranicu z Egypta, neboli tam hraničníari, iba prázdna budova. Kaddáfí vtedy presadzoval bratstvo arabských krajín, ktoré vraj nepotrebuje žiadne hranice.

• O pár týždňov bolo všetko inak, hraničníari už opäť zdržiavali ľudí, až kým nedostali svoj bakšiš. Kaddáfí bol urazený nezáujmom svojich arabských bratov o jeho vodcovstvo. Všadeprítomné zelené mapy s obrysom arabského sveta tak nahradili obrysy Afriky. Takéto obraty cha-

rakterizujú Kaddáfího éru: Zo dňa na deň sa môže zmeniť letopočet, zrušiť letný čas či zmeniť kurz miestnej meny. Na druhej strane nám so skúsenosťami z komunistického Československa pripadala jeho dikta-túra vlašná a nedôsledná. Ľudia chodili voľne cez hranice, súkromné obchodíky

prekvitali, emigrácia smerovala skôr smerom dnu, do najbohatšej krajiny regiónu – a v novinových stánkoch bolo dostať Newsweek. Obrovské portréty nedali zabudnúť na vodcu: Na pošte Kaddáfí v uniforme pošťára, na škole s výrazom vraha obklopený deťmi, v štátnych podnikoch

portréty v komických kostýmoch typických pre rôzne kmene. Túto hru hral Kaddáfí veľmi šikovne.

Premýšľajúci Líbyjčania boli frustrovaní z toho, že ich krajinu držia technologicky nad vodou cudzinci. Bez ich prítomnosti by slabo vzdelaná a nemotivovaná domáca pracovná sila – generácia, ktorej otcovia často kočovali v púšti – nedokázala prevádzkovať cudzincami vybudovanú elektrickú sieť, rozvod vody či televízne vysielacie, nehovoriac o ropnom priemysle. V tomto smere je ropa prekliatím, ktoré

umožňuje zaplatiť si cudzincov a nebudovať domáci potenciál. Hoci domáci v systéme umelej zamestnanosti prevyšujú zahraničný personál čiže „expatriotov“ v pomere 10 ku 1 a sú na všetkých vyšších riadiacich postoch, ich prínos často nie je nulový, ale negatívny. Šťastným obdobím pre cudzincov bol vždy Ramadán. Vtedy sa väčšina Líbyjčanov vôbec neunúva do práce, takže nič nepokazia a nesekirujú.

Jednému premýšľajúcemu Líbyjčanovi som si po dlhšej známosti dovolil povedať čosi o Salmanovi Rushdiem, na ktorého bo-

la v tom čase aktuálne uvalená fatva. Premýšľajúci tentoraz bez premýšľania povedal, že by Rushdieho kedykoľvek osobne zabil.

Líbya má obrovský potenciál: Zásoby ropy, 2 000 kilometrov panenskej pláže, veľké turistické atrakcie. Je od nás vzdialená tri hodiny lietadlom. Raz z nej môže byť silný obchodný partner, dvere demokracie do Afriky a miesto na dovolenku.

marián Dudek

Autor žije v americkom Houstone, pracuje v ropnom priemysle.